

EVROPSKA KOMISIJA

Bruselj, 20.9.2011
COM(2011) 571 konč.

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Časovni okvir za Evropo, gospodarno z viri

{SEC(2011) 1067 konč.}

{SEC(2011) 1068 konč.}

KAZALO

1.	Izzivi in priložnosti za Evropo	3
2.	Oblikovanje Evrope, gospodarne z viri.....	4
3.	Preoblikovanje gospodarstva	5
3.1.	Trajnostna potrošnja in proizvodnja.....	6
3.2.	Spreminjanje odpadkov v vir	8
3.3.	Podpiranje raziskav in inovacij	9
3.4.	Okolju škodljive subvencije in pravilna določitev cen	10
4.	Naravni kapital in ekosistemske storitve.....	12
4.1.	Ekosistemske storitve.....	12
4.2.	Biotska raznovrstnost	14
4.3.	Minerali in kovine	14
4.4.	Voda	15
4.5.	Zrak	16
4.6.	Zemljišča in prst	17
4.7.	Morski viri.....	18
5.	Ključni sektorji.....	19
5.1.	Obravnavanje hrane	19
5.2.	Izboljšanje stavb.....	20
5.3.	Zagotavljanje učinkovite mobilnosti.....	21
6.	Vodenje in spremljanje	21
6.1.	Novi načini ukrepanja v zvezi z učinkovito rabo virov	22
6.2.	Podpiranje učinkovite rabe virov na mednarodni ravni	24
6.3.	Boljše zagotavljanje koristi zaradi okoljskih ukrepov EU.....	25
7.	Sklepna ugotovitev	25
	Priloga: Učinkovita raba virov – medsebojne povezave med sektorji in viri ter političnimi pobudami EU.....	26

1. IZZIVI IN PRILOŽNOSTI ZA EVROPO

Evropa je mnogo desetletij uživala rast bogastva in blaginje, kar je temeljilo na intenzivni uporabi virov. Danes pa se spopada z dvojnimi izzivi, in sicer kako spodbujati rast, ki je potrebna za zagotavljanje delovnih mest in dobrobiti državljanov, ter kako poskrbeti, da kakovost te rasti prispeva k trajnostni prihodnosti. Da bi ta izziv rešili in ga spremenili v priložnosti, je treba naše gospodarstvo v času ene generacije korenito preobraziti glede energije, industrije, kmetijstva, ribištva, prometnih sistemov ter obnašanja proizvajalcev in potrošnikov. Priprava na to preobrazbo na pravočasen, predvidljiv in nadzorovan način nam bo omogočila nadaljnji razvoj bogastva in blaginje ter hkratno zmanjšanje ravni in učinkov naše rabe virov.

V 20. stoletju se je svetovna poraba fosilnih goriv povečala za 12-krat, črpanje materialnih virov pa za 34-krat. Danes vsaka oseba v EU porabi 16 ton materialnih virov letno, od katerih se 6 ton zapravi, polovica od tega gre na odlagališče. Vendar gibanja kažejo, da se je obdobje cenovno ugodnih virov v izobilju končalo. Podjetja se soočajo z vse večjimi stroški za osnovne surovine in minerale, pri čemer njihova redkost in nestanovitnost njihovih cen škodljivo vplivata na gospodarstvo. Viri mineralov, kovin in energije ter prav tako staleži rib, les, vode, rodovitna prst, čist zrak, biomasa in biotska raznovrstnost so pod pritiskom, kar velja tudi za stabilnost podnebne sistema. Povpraševanje po živilih, krmi in vlakninah lahko do leta 2050 naraste za 70 %, vendar 60 % glavnih svetovnih ekosistemov, ki prispevajo k proizvodnji teh virov, že propada ali se izkorišča netrajnostno. Če se bo raba virov nadaljevala s trenutno hitrostjo, bosta do leta 2050 za naše preživetje skupaj potrebna več kot dva planeta in prizadevanja mnogih ljudi za boljšo kakovost življenja ne bodo uspešna.

Naš gospodarski sistem še vedno spodbuja neučinkovito rabo virov s tem, ko oblikuje cene nekaterih virov pod dejanskimi stroški. Svetovni poslovni svet za trajnostni razvoj ocenjuje, da bomo do leta 2050 potrebovali štiri- do desetkratno povečanje učinkovitosti rabe virov, pri čemer so že do leta 2020 potrebne bistvene izboljšave. Nekatera dinamična podjetja so prepoznala prednosti produktivnejše rabe virov, vendar se mnogo podjetij in potrošnikov še ne zaveda obsega in nujnosti potrebnih sprememb. Spodbujanje učinkovite rabe virov ima velik poslovni pomen in naj bi pripomoglo k večji konkurenčnosti in dobičkonostnosti. Zato je bistveni del agende EU za svetovno konkurenčnost. Prispeva tudi k zagotavljanju trajnostne oživitve gospodarstva po krizi in lahko poveča zaposlenost.

Za to preobrazbo bo potreben okvir politike, ki bo ustvaril enake konkurenčne pogoje, v katerih so inovacije in učinkovita raba virov nagrajene, pri čemer se ustvarjajo gospodarske priložnosti ter boljša varnost oskrbe na podlagi spremembe zasnove izdelkov, trajnostnega upravljanja okoljskih virov, večje ponovne uporabe, recikliranja in nadomestitve materialov in varčevanja z viri. Da bi se rast ločila od rabe virov in bi se ti novi viri rasti sprostiti, sta potrebna skladnost in vključevanje v politike, ki oblikujejo naše gospodarstvo in način življenja. Ukrepi v zvezi s podnebnimi spremembami so že pripomogli k ločevanju rasti od uporabe ogljika.

Strategija Evropa 2020 EU in njena vodilna pobuda o Evropi, gospodarni z viri¹, sta EU usmerili na pot k temu preoblikovanju. V pobudi se poziva k načrtu za „določitev srednje- in dolgoročnih ciljev in sredstev za njihovo doseganje“. Ta načrt temelji na drugih pobudah v

¹ COM(2011) 21.

okviru vodilne pobude (zlasti dosežkih politike na področju doseganja nizkoogljičnega gospodarstva) in jih dopolnjuje ter upošteva napredek v zvezi s Tematsko strategijo o trajnostni rabi naravnih virov² iz leta 2005 in strategijo EU za trajnostni razvoj. Načrt bi bilo treba obravnavati tudi v okviru svetovnega prizadevanja za doseganje prehoda na zeleno gospodarstvo³. Načrt temelji predvsem na vrsti virov, ki so navedeni v spremnem delovnem dokumentu služb Komisije, vključno s poročilom Evropske agencije za okolje o stanju in obetih za evropsko okolje.

2. OBLIKOVANJE EVROPE, GOSPODARNE Z VIRI

Oblikovanje načrta

Vizija: gospodarstvo EU se do leta 2050 razvija ob upoštevanju omejitev virov in meja zmogljivosti planeta, s čimer prispeva k svetovnemu gospodarskemu preoblikovanju. Naše gospodarstvo je konkurenčno, vključujoče in zagotavlja višji življenjski standard z veliko manjšimi vplivi na okolje. Vsi viri, od surovin do energije, vode, zraka, zemljišč in prsti, se trajnostno upravljajo. Dosežene so ključne točke v zvezi s podnebnimi spremembami, pri čemer so biotska raznovrstnost in ekosistemske storitve, ki jih podpira, zaščitene, cenjene ter bistveno obnovljene.

To vizijo je mogoče doseči z učinkovitim razvojem virov. To gospodarstvu omogoča, da ustvari več z manj, pri čemer se zagotavljata večja vrednost z manjšim vložkom in trajnostna raba virov s čim manjšim vplivom na okolje. V praksi je za to potrebno, da so zaloge vseh okoljskih sredstev, ki jih EU izkorišča ali iz katerih črpa svetovno oskrbo, varne in se upravljajo v okviru največjih trajnostnih donosov. Poleg tega bo treba preostale odpadke zmanjšati čim bližje ničli, obnoviti ekosisteme ter razumeti in preprečiti sistemska tveganja za gospodarstvo, ki izvirajo iz okolja. Potreben bo nov val inovacij.

V tem načrtu so določene ključne točke, v katerih je opredeljeno, kaj bo potrebno za dosego rasti, ki je trajnostna in pri kateri se viri učinkovito izkoriščajo. V vsakem oddelku so nato opisani ukrepi, ki so kratkoročno potrebni za začetek tega procesa.

V načrtu je določen okvir z razlago medsebojne povezanosti politik in njihovega dopolnjevanja, v okviru katerega se lahko oblikujejo in skladno izvajajo prihodnji ukrepi. Medsebojne povezave med ključnimi sektorji in viri ter povezanimi političnimi pobudami EU so opisane v preglednici v Prilogi. Ocene učinkov se bodo za vse pomembne ukrepe in morebitne cilje pripravile pred predstavitvijo podrobnih predlogov⁴.

Doseganje in merjenje napredka

Potrebni bodo trdni in lahko razumljivi kazalniki, ki bodo zagotovili signale in merili napredek pri izboljševanju učinkovite rabe virov.

² COM(2005) 670.

³ Kot je na primer razvidno iz strategije OECD za zeleno rast in poročila UNEP o zelenem gospodarstvu ter dela Evropske agencije za okolje.

⁴ http://ec.europa.eu/governance/impact/index_en.htm.

V načrtu je predlagan nov način ukrepanja v zvezi z učinkovito rabo virov, in sicer s procesom, ki vključuje vse zainteresirane strani, da bi se razpravljalo o kazalnikih in ciljnih ter doseglo soglasje o njih do konca leta 2013. Proces je podrobneje opisan v poglavju 6.

Da bi omogočili začetek procesa, sta začasno oblikovani dve ravni kazalnikov⁵:

- (1) začasen vodilni kazalnik (tj. produktivnost virov) je namenjen merjenju glavnega cilja tega načrta, in sicer izboljšanja gospodarske uspešnosti ob zmanjšanju pritiska na naravne vire;
- (2) vrsta dopolnilnih kazalnikov v zvezi s ključnimi naravnimi viri, kot so voda, zemlja, materiali in ogljik, katerih cilj bo upoštevanje skupne potrošnje teh virov v EU.

Premagovanje ovir

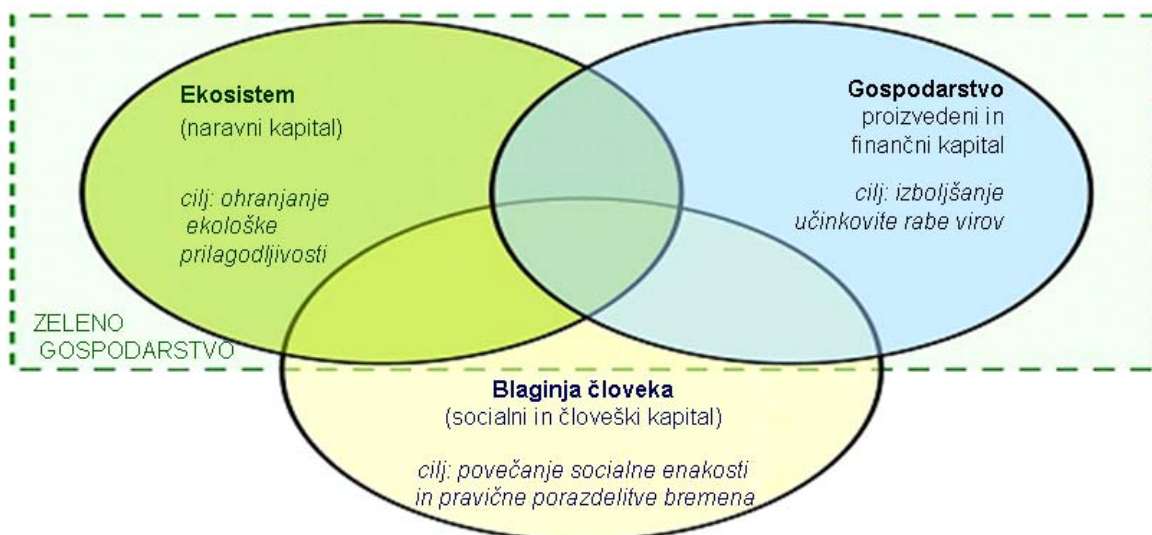
EU in njene države članice si morajo prizadevati za odpravo ovir, ki preprečujejo učinkovito rabo virov, in tako ustvariti pravilen sklop spodbud za odločitve v zvezi s proizvodnjo in potrošnjo. Za doseganje tega bo treba:

- obravnavati trge in cene, davke in subvencije, ki ne odražajo dejanskih stroškov rabe virov ter gospodarstvo zadržujejo na netrajnostni poti;
- spodbujati dolgoročneje inovativno razmišljanje na poslovnem področju ter na področju financ in politike, ki vodi v sprejetje novih trajnostnih praks in spodbuja napredek na področju inovacij ter razvija napredno in stroškovno učinkovito ureditev;
- izvajati raziskave, da se dopolnijo vrzeli v znanju in spretnostih ter zagotovijo pravilne informacije in usposabljanje;
- obravnavati vprašanja glede mednarodne konkurenčnosti ter doseči soglasje z mednarodnimi partnerji, da bodo sprejeli podobne ukrepe.

3. PREOBLIKOVANJE GOSPODARSTVA

S preoblikovanjem gospodarstva v gospodarstvo, gospodarno z viri, se bo povečala konkurenčnost ter se bodo ustvarili novi viri rasti in delovnih mest na podlagi prihranka stroškov zaradi boljše učinkovitosti, trgovanja z inovacijami in boljšega upravljanja virov v njihovem celotnem življenjskem ciklu. Za to so potrebne politike, ki priznavajo medsebojno odvisnost gospodarstva, blaginje in naravnega kapitala ter si prizadevajo za odpravo ovir do učinkovitejše rabe virov ter pri tem zagotavljajo pošteno, prožno, predvidljivo in skladno podlago za poslovanje podjetja.

⁵ V skladu s spremnim dokumentom COM(2011) 571.

Vir: Evropska agencija za okolje

3.1. Trajnostna potrošnja in proizvodnja

3.1.1. Izboljšanje izdelkov in spreminjanje vzorcev potrošnje

Sprememba vzorcev potrošnje zasebnih in javnih kupcev bo pomagala spodbuditi učinkovitost rabe virov in lahko prav tako pogosto ustvari neposredne neto prihranke pri stroških. V zameno lahko pomaga povečati povpraševanje po storitvah in izdelkih z učinkovitejšo rabo virov. Za pomoč pri usmerjanju odločitev potrošnikov so potrebne točne informacije, ki temeljijo na vplivih življenjskega cikla in stroških rabe vira. Potrošniki lahko prihranijo stroške z izogibanjem odpadkom in kupovanjem izdelkov, ki imajo dolgo življenjsko dobo ali jih je mogoče hitro popraviti ali reciklirati. Novi podjetniški modeli, pri katerih se izdelki najamejo in ne kupijo, lahko zadovoljijo potrebe potrošnikov z manjšo rabo virov v življenjskem ciklu.

Notranji trg in tržni instrumenti imajo pomembno vlogo pri določanju okvira za trge, ki bi nagrajeval bolj zelene izdelke. Za večje število izdelkov in storitev je treba uvesti pristop na podlagi prostovoljnih in obveznih ukrepov, kot je opisano v glavnih tržnih pobudah EU in direktivi o okoljsko primerni zasnovi izdelkov, in vključiti več meril, ki so pomembna za vire.

Vendar se je pokazalo, da lahko v nekaterih primerih prihranki pri stroških zaradi boljše učinkovitosti tehnologije dejansko povzročijo večje potrošništvo. Ta pojav, znan kot „povratni učinek“, je treba pričakovati in upoštevati pri oblikovanju politike in določanju ciljev.

Ključna točka: državljani in javni organi imajo do leta 2020 na voljo prave spodbude za izbiranje izdelkov in storitev z najučinkovitejšo rabo virov na podlagi ustreznih cenovnih signalov ter jasnih okoljskih informacij. Njihove izbire pri nakupu bodo podjetja spodbujala k inovacijam ter zagotavljanju blaga in storitev z učinkovitejšo rabo virov. Določijo se najmanjši standardi okoljske učinkovitosti, da se na trgu doseže odprava izdelkov z najmanj učinkovito rabo virov in najbolj onesnažujočih izdelkov. Obstaja veliko povpraševanje potrošnikov po bolj trajnostnih izdelkih in storitvah.

3.1.2. Spodbujanje učinkovite proizvodnje

Evropa ima največji neto uvoz virov na osebo na svetu, pri čemer je njeno odprto gospodarstvo močno odvisno od uvoženih surovin in energije. Varen dostop do virov je postal vse bolj strateško gospodarsko vprašanje, morebitni negativni socialni in okoljski vplivi na tretje države pa povzročajo dodatno zaskrbljenost. Leta 2007 se je v gospodarstvu EU skupno neposredno porabilo več kot 8 milijard ton materiala. To količino bi bilo mogoče zmanjšati ob povečanju proizvodnje in konkurenčnosti⁶. Poleg tega bi se z izboljšanjem ponovne uporabe surovin z večjo „industrijsko simbiozo“ (pri čemer se odpadki nekaterih podjetij uporabijo kot viri za druge) v EU na leto lahko prihranilo 1,4 milijarde EUR in ustvarilo 1,6 milijarde EUR dobička iz prodaje⁷.

Čeprav je veliko podjetij že sprejelo ukrepe za izboljšanje učinkovitosti rabe virov, je prostora za izboljšave še veliko. To velja zlasti za pomožna področja poslovanja, na primer kadar učinkovita raba energije ali vode ni bistvena za dejavnost podjetja. Mnogo podjetij dolgoročneje ne prihrani zaradi večje učinkovitosti rabe virov, ker sedanje poslovne prakse poročanja spodbujajo kratkoročnost. Podjetja, ki že začenjajo vlagati v učinkovito rabo virov, morajo izkoristiti napredek v znanju in inovacijah.

Z izmenjavo informacij na poti do učinkovite rabe virov med partnerji v vrednostnih verigah in sektorjih, vključno z malimi in srednje velikimi podjetji, se lahko prepreči nastajanje odpadkov, povečajo inovacije in ustvarijo novi trgi.

Preprečevanje uporabe nevarnih kemikalij in spodbujanje zelene kemije v čim večji meri lahko pomaga zaščititi ključne vire, kot sta prst in voda, pri čemer se doseže varnejše, enostavnejše in cenejše recikliranje ter ponovna uporaba drugih virov, kot so materiali. S pristopom k upravljanju kemikalij, ki ga spodbuja popolno izvajanje Uredbe REACH, se bodo lažje opredelile priložnosti za nadomestitev nevarnih kemikalij z varnejšimi ter tehnološko in gospodarsko izvedljivimi nadomestnimi možnostmi.

Ključna točka: do leta 2020 se oblikujejo tržne in politične spodbude, ki nagrajujejo poslovne naložbe v učinkovitost. Te spodbude spodbujajo nove inovacije v splošno uporabljene proizvodne metode z učinkovito rabo energije. Vsa podjetja in njihovi vlagatelji lahko merijo in primerjajo svojo učinkovitost rabe virov v življenjskem ciklu. Gospodarska rast in blaginja sta ločena od vložka virov ter izhajata predvsem iz naraščanja vrednosti izdelkov in povezanih storitev.

⁶ Po podatkih neke študije bi lahko samo v Nemčiji izboljšanje učinkovitosti virov v proizvodnji prihranilo med 20 in 30 % stroškov in ustvarilo do enega milijona delovnih mest za državo. Druga nedavna študija ocenjuje, da bi lahko podjetja v Združenem kraljestvu z ukrepi za izboljšanje učinkovitosti virov, ki ne stanejo nič ali zelo malo, ustvarila 23 milijonov GBP prihrankov.

⁷ Podrobnosti so navedene v delovnem dokumentu služb Komisije.

Komisija bo za nadaljnjo spodbudo trajnostne potrošnje in proizvodnje storila naslednje:

- okrepila zahteve na področju zelenih javnih naročil za proizvode z znatnimi vplivi na okolje; ocenila, kdaj bi bilo mogoče zelena javna naročila povezati s projekti, ki jih financira EU, ter spodbujala skupno oddajo naročil in mreže uradnikov za javna naročila v podporo zelenih javnih naročil (leta 2012);
- državam članicam in zasebnemu sektorju zagotovila skupni metodološki pristop za oceno, prikaz in oblikovanje meril za okoljsko uspešnost izdelkov, storitev in podjetij, ki temeljijo na celoviti presoji njihovih vplivov na okolje med življenjskim ciklom („okoljski odtis“) (leta 2012);
- obravnavala okoljski odtis izdelkov na podlagi tekoče ocene, ki naj bi bila izvedena leta 2012, in po posvetovanju z zainteresiranimi stranmi, vključno z določitvijo zahtev v okviru direktive o okoljsko primerni zasnovi izdelkov za spodbuditev učinkovite rabe materialnih virov izdelkov (npr. ponovna uporabnost/možnost obnovitve/možnost recikliranja, reciklirana vsebina, trajnost) ter z razširitvijo področja uporabe direktive o okoljsko primerni zasnovi na izdelke, ki niso povezani z energijo (leta 2012);
- zagotovila boljše razumevanje obnašanja potrošnikov in boljše informacije o okoljskih odtisih izdelkov, vključno s preprečevanjem uporabe zavajajočih trditev in izboljšanjem sistemov okoljskega označevanja (leta 2012);
- podpirala mreženje in izmenjavo najboljših praks med agencijami, ki vodijo programe za učinkovito rabo virov za mala in srednje velika podjetja (stalno).

Komisija mora leta 2012 z državami članicami oceniti:

- možnosti za povečanje nagrajevanja okolju resnično prijaznih izdelkov;
- ukrepe za razširitev odgovornosti proizvajalcev na celoten življenjski cikel izdelkov, ki jih proizvajajo (tudi prek novih poslovnih modelov, smernic za programe za vračanje in recikliranje ter podpore za storitve popravila);
- ukrepe za optimizacijo učinkovite rabe virov embalaže.

Države članice morajo:

- vzpostaviti spodbude, ki veliko večino podjetij spodbujajo k sistematičnemu merjenju, primerjanju in izboljšanju učinkovite rabe virov (stalno);
- podjetjem pomagati sodelovati, da bi čim boljše izkoristila proizvedene odpadke in stranske proizvode (npr. z izkoriščanjem industrijske simbioze) (stalno);
- zagotoviti, da sta malim in srednje velikim podjetjem na voljo svetovanje in podpora za opredelitev ter izboljšanje učinkovite rabe virov in trajnostne rabe surovin (stalno);
- s Komisijo sodelovati za zagotovitev, da bodo do leta 2020 vse ustrezne snovi, ki vzbujajo veliko zaskrbljenost, uvrščene na seznam snovi, ki bodo morda vključene v Uredbo REACH (stalno).

3.2. Spreminjanje odpadkov v vir

V Evropski uniji se vsako leto zavrže 2,7 milijarde tone odpadkov, od katerih je 98 milijonov ton nevarnih. Povprečno se le 40 % trdnih odpadkov v EU ponovno uporabi ali reciklira, ostali odpadki pa se odpeljejo na odlagališče ali se sežgejo. Nastajanje odpadkov je v EU na splošno stabilno, vendar nastajanje nekaterih tokov odpadkov, npr. tistih, ki nastanejo pri

gradnji in rušenju, blata iz čistilnih naprav in morskih odpadkov, še vedno narašča. Med letoma 2008 in 2014 se pričakuje približno 11-odstotno povečanje odpadne električne in elektronske opreme.

V nekaterih državah članicah se reciklira več kot 80 % odpadkov, kar kaže, da je odpadke mogoče uporabiti kot enega glavnih virov EU. Z boljšim ravnanjem z odpadki se doseže boljša raba virov in lahko pripomore k odpiranju novih trgov in delovnih mest, spodbujanju manjše odvisnosti od uvoza surovin ter zmanjšanju vplivov na okolje.

Da bi odpadki postali vir, ki se bo v gospodarstvo vrnil kot surovina, je treba veliko večjo prednost nameniti ponovni uporabi in recikliranju. Kombinacija politik bi pomagala ustvariti gospodarstvo, v katerem poteka popolno recikliranje, kot so zasnova izdelka, ki vključuje k življenjskemu ciklu usmerjen pristop, boljše sodelovanje med vsemi udeleženci na trgu v vrednostni verigi, boljši postopki zbiranja, ustrezen regulativni okvir, spodbude za preprečevanje in recikliranje odpadkov ter tudi javne naložbe v sodobne objekte za obdelavo odpadkov in visokokakovostno recikliranje.

Ključna točka: odpadki se do leta 2020 začnejo upravljati kot vir. Količina odpadkov na prebivalca se absolutno zmanjšuje. Recikliranje in ponovna uporaba odpadkov sta gospodarsko privlačni možnosti za javne in zasebne udeležence zaradi razširjenega ločenega zbiranja ter razvoja delujočih trgov za sekundarne surovine. Reciklira se več materialov, vključno z materiali, ki znatno vplivajo na okolje, in nujno potrebnimi surovinami. Zakonodaja s področja odpadkov se izvaja v celoti. Nezakonite pošiljke odpadkov se odpravijo. Pridobivanje energije iz odpadkov se omeji na materiale, ki jih ni mogoče reciklirati, odlaganje na odlagališče je dejansko odpravljeno in zagotovi se visokokakovostno recikliranje.

Komisija bo:

- spodbujala trg drugotnih materialov ter povpraševanje po recikliranih materialih z gospodarskimi spodbudami in oblikovanjem meril za prenehanje statusa odpadka (leti 2013/2014);
- pregledala obstoječe cilje za preprečevanje, ponovno uporabo, recikliranje, pridobivanje iz odpadkov in preusmeritev z odlagališč, da bi se doseglo gospodarstvo, ki temelji na ponovni uporabi in recikliranju, pri čemer so preostali odpadki čim bližje ničli (leta 2014);
- ocenila uvedbo minimalnih stopenj za recikliran material, meril za trajnost in ponovno uporabnost ter podaljšanja odgovornosti proizvajalca za ključne izdelke (leta 2012);
- ocenila področja, na katerih bi bilo mogoče uskladiti zakonodajo o različnih tokovih odpadkov za izboljšanje skladnosti (leti 2013/2014);
- še naprej sodelovala znotraj EU in z mednarodnimi partnerji, da bi se odpravile nezakonite pošiljke odpadkov, pri čemer je poseben poudarek na nevarnih odpadkih;
- zagotovila, da bo javno financiranje iz proračuna EU namenilo prednost dejavnostim, ki so višje v hierarhiji ravnanja z odpadki, kot je določeno v okvirni direktivi o odpadkih (npr. prednost obratov za recikliranje pred odlaganjem odpadkov) (leti 2012/2013);

- spodbujala izmenjavo najboljših praks v zvezi z zbiranjem in obdelavo odpadkov med državami članicami ter oblikovala ukrepe za učinkovitejši boj proti kršitvam predpisov EU v zvezi z odpadki (leti 2013/2014).

Države članice morajo:

- zagotoviti popolno izvajanje pravnega reda EU v zvezi z odpadki, vključno z minimalnimi cilji, z nacionalnimi strategijami za preprečevanje nastajanja odpadkov in ravnanje z njimi (stalno).

3.3. Podpiranje raziskav in inovacij

Za prehod na zeleno in nizkoogljično gospodarstvo bodo potrebne pomembne inovacije, od majhnih posameznih sprememb do večjih tehnoloških dosežkov.

Hkrati je potrebna celovitejša in verodostojnejša zbirka znanja o odzivu naravnih sistemov na različne pritiske, ki se izvajajo nad njimi. V osnovni in uporabni raziskavi je treba opredeliti izzive ter usmerjati ukrepe, vključno z raziskavo na področju družboslovnih znanosti za razvoj našega razumevanja obnašanja.

Za spodbuditev napredka v raziskavah in inovacijah je treba oblikovati pravilen sklop spodbud, da se poveča vlaganje zasebnega sektorja v raziskave in inovacije z učinkovito rabo virov. Ukrepi na strani povpraševanja bodo pripomogli k oblikovanju spodbud za zelene inovacije z vzpostavitvijo trgov. Potrebni so jasni okvirni pogoji za povečanje zanesljivosti vlagateljev in boljši dostop do financiranja za podjetja, ki opravljajo zelene naložbe, ki se štejejo za bolj tvegane ali imajo daljši čas vračanja.

Ključna točka: znanstveni dosežki in prizadevanje za ohranjanje inovativnosti bodo do leta 2020 izredno izboljšali naše razumevanje, upravljanje, omejevanje uporabe, ponovno uporabo, recikliranje, nadomeščanje ter varovanje in ovrednotenje virov. To omogočajo znatno večje število naložb, skladnost pri obravnavanju družbenega izziva učinkovite rabe virov, podnebnih sprememb in prilagodljivosti ter večji dobički zaradi pametne specializacije in sodelovanja v okviru evropskega raziskovalnega prostora.

Države članice bodo s Komisijo:

- vzpostavile ustrezen okvir in sklop spodbud za spodbujanje naložb zasebnega sektorja v raziskave in inovacije za učinkovito rabo virov (stalno).

Komisija bo:

- oblikovala „partnerstva za inovacije“ za doseganje ciljev v zvezi z učinkovito rabo virov, npr. za vodo, surovine ter produktivno in trajnostno kmetijstvo (od leta 2011);
- razvila skupne tehnološke pobude ali druge oblike javno-zasebnih partnerstev ter tudi skupne programske pobude, ki združujejo nacionalna raziskovalna prizadevanja na področjih učinkovite rabe virov (stalno);
- odpravila ovire pri ekoloških inovacijah (leta 2011);
- osredotočila financiranje raziskav Unije (pobuda EU Horizon 2020) na ključne cilje učinkovite rabe virov, pri čemer se podpirajo inovativne rešitve za: trajnostno energijo, promet in gradnjo; gospodarjenje z naravnimi viri; ohranjanje ekosistemskih storitev in biotske raznovrstnosti; kmetijstvo in širše biogospodarstvo,

gospodarno z viri; okolju prijazno pridobivanje materialov; recikliranje, ponovno uporabo, nadomestitev materialov, ki vplivajo na okolje, ali redkih materialov, pametnejšo zasnovo, zeleno kemijo ter biorazgradljivo plastiko z manjšim vplivom na okolje.

Države članice morajo:

- osredotočiti javno financiranje raziskav na ključne cilje učinkovite rabe virov (stalno).

3.4. Okolju škodljive subvencije in pravilna določitev cen

Tržne cene so glavno vodilo za izbire pri nakupu in naložbene odločitve, vendar ne odražajo nujno dejanskih stroškov rabe virov in njihovih vplivov na okolje. Poleg tega se cene lahko namerno izkrivljajo z okolju škodljivimi subvencijami, ki jih podeljujejo vlade, kar daje prednost nekaterim potrošnikom, uporabnikom ali proizvajalcem, da bi dodatno zaslužili ali znižali svoje stroške, vendar takšno ravnanje diskriminira dobro okoljsko prakso⁸.

3.4.1. Postopno ukinjanje neučinkovitih subvencij

Ocenjuje se, da obseg subvencij z morebitnimi negativnimi vplivi na okolje, zlasti na področjih fosilnih goriv, prometa in vode, v svetu skupno zajema en bilijon USD na leto. Okolju škodljive subvencije povzročajo večjo količino odpadkov, emisij, obsežnejše pridobivanje virov ali negativne učinke na biotsko raznovrstnost. Spodbujajo lahko neučinkovite prakse in ovirajo vlaganje podjetij v zelene tehnologije. Take subvencije so v različnih oblikah, npr. davčne olajšave ali oprostitev.

Ukinjanje okolju škodljivih subvencij lahko zagotovi gospodarske, socialne in okoljske koristi ter omogoči boljšo konkurenčnost. V letnem pregledu rasti iz leta 2011⁹ so bile države članice že pozvane k odpravi okolju škodljivih subvencij, da bi se podprla proračunska konsolidacija. Med odpravljanjem okolju škodljivih subvencij bodo morda potrebni nadomestni blažilni dogovori za najbolj prizadete gospodarske sektorje, regije in delavce ter za boj proti pomanjkanju energije, pri čemer je treba upoštevati učinek morebitne selitve proizvodnje v druge države.

Ključna točka: okolju škodljive subvencije se bodo do leta 2020 postopno ukinile, pri čemer se bodo upoštevali učinki na ljudi, ki potrebujejo pomoč

3.4.2. Ustrezno določanje cen in preusmerjanje davčne obremenitve

Dviganje cen blaga je posledica pomanjkanja nekaterih virov na trgu, podjetja pa se vse pogosteje soočajo z nujno potrebo po prilagajanju, da bi ohranila svojo konkurenčnost, zlasti na mednarodni ravni. Vendar se stroški zunanjih učinkov še vedno ne obravnavajo, v primeru številnih virov pa taki znaki morda niso dovolj zgodnji, da bi se lahko preprečilo njihovo netrajnostno izkoriščanje. Splošen pojav obdavčitve pogosto vpliva na cene na načine, ki dajejo prednost rabi virov in ne obsežnejšemu zaposlovanju v gospodarstvu.

Tržni instrumenti imajo pomembno vlogo pri odpravljanju neuspešnosti trga, na primer z uvedbo okoljskih davkov, dajatev, sistemov za trgovanje z dovoljenji, fiskalnih spodbud za okolju prijaznejšo potrošnjo ali drugih instrumentov. Nove politike bi morale pomagati uskladiti cene virov, ki niso ustrezno ovrednotene na trgu, kot so voda, čist zrak, ekosistemi,

⁸ OECD, Okolju škodljive subvencije: izzivi reforme, 2005.

⁹ COM(2011) 11 konč.

biotska raznovrstnost in morski viri. Te politike bi morale morda biti del širšega pristopa, ki vključuje ureditve, na primer kadar so viri skupne dobrine.

Zmanjševanje obdavčitve dela, da se spodbudita zaposlovanje in gospodarska rast, je že poudarjeno v letnem pregledu rasti za leto 2011¹⁰ in sklepih Evropskega sveta iz marca 2011¹¹. V tem okviru imajo pomembno vlogo „zelene davčne reforme“, ki zajemajo povečanje deleža okoljskih davkov, delež drugih davkov pa zmanjšujejo. Na podlagi okoljske obdavčitve se lahko uskladijo tudi prizadevanja za fiskalno konsolidacijo s spodbujanjem prestrukturiranja na gospodarstvo, gospodarno z viri. Kljub temu povprečni delež okoljske obdavčitve v skupnih davčnih prihodkih v EU od leta 1999 na splošno upada, leta 2009 pa je dosegel stopnjo 6,3 %¹².

Nekatere države članice so z različnimi ukrepi na področju okoljskih davčnih reform dosegle, da okoljski davčni prihodki znašajo več kot 10 % vseh davčnih prihodkov, obenem pa so ohranile fiskalne prihodke ter izboljšale konkurenčnost in energetske učinkovitost. To dokazuje, da je obdavčenje v okviru trdnega gospodarskega okvira mogoče preusmeriti na okolju škodljive dejavnosti. Da pa bi lahko učinkoviteje merili spremembo cenovnih signalov, ki je potrebna za spodbujanje večjih naložb v učinkovitejšo rabo virov, je morda potreben dodatni kazalnik, kot je dejanska davčna stopnja za okoljsko onesnaževanje ali rabo virov.

Ključna točka: obsežen prehod z obdavčitve dela na okoljsko obdavčitev, tudi na podlagi rednih prilagoditev dejanskih stopenj, bo do leta 2020 povzročil znatno povečanje deleža okoljskih davkov pri javnih prihodkih, pri čemer se bodo upoštevale najboljše prakse držav članic.

Da bi se obravnavala vprašanja okolju škodljivih subvencij in boljših cenovnih signalov, bo Komisija:

- prek evropskega semestra od leta 2012 spremljala nadaljnje ukrepe držav članic glede priporočil za posamezne države v zvezi s fiskalno reformo, ki podpira prehod od obdavčitve dela na obdavčitev vplivov na okolje in postopno ukinja okolju škodljive subvencije;
- spodbujala redno izmenjavo najboljših praks in medsebojne preglede reform okolju škodljivih subvencij in tržnih instrumentov med državami članicami, zlasti v okviru foruma za tržne instrumente in skupine za davčno politiko (stalno);
- od leta 2013 ocenjevala, kako se je izvajala državna pomoč za ukrepe, katerih cilj je povečati učinkovito rabo virov, in v kolikšni meri je treba v revizijah ustreznih smernic o državni pomoči okrečiti cilje v zvezi z učinkovito rabo virov;
- nadaljevala delo v zvezi z izboljšanjem kazalnikov uporabe davkov na onesnaževanje in vire.

Države članice morajo:

- opredeliti najpomembnejše okolju škodljive subvencije v skladu z veljavnimi metodologijami (do leta 2012);

¹⁰ COM(2011) 11 konč.

¹¹ EUCO 10/1/11 REV1.

¹² Trendi obdavčevanja v Evropski uniji, Evropska unija, 2011.

- oblikovati načrte in časovne razporede za postopno ukinitvev okolju škodljivih subvencij ter poročajo o njih v okviru svojih nacionalnih programov reform (do leta 2012/2013);
- obdavčitev preusmeriti z dela na vplive na okolje (stalno);
- pregledati svoje fiskalne politike in instrumente, da bi se učinkoviteje podprla učinkovita raba virov ter v tem okviru preučile spodbude v podporo odločitvam potrošnikov in ukrepom proizvajalcev, ki dajejo prednost učinkoviti rabi virov (do leta 2013).

4. NARAVNI KAPITAL IN EKOSISTEMSKE STORITVE

4.1. Ekosistemske storitve

Naša gospodarska uspešnost in blaginja sta odvisni od našega naravnega kapitala, vključno z ekosistemi, ki nam zagotavljajo tok osnovnega blaga in storitev, tj. od rodovitne prsti do produktivnih zemljišč in morij, od sladke vode in čistega zraka do opraševanja, preprečevanja poplav ter uravnavanja podnebja. Veliko teh ekosistemskih storitev se izkorišča brez upoštevanja omejenosti njihove zaloge. Z njimi se ravna kot s „svobodnim“ blagom, njihova gospodarska vrednost se na trgu ne upošteva ustrezno, zato se še naprej pretirano črpajo ali onesnažujejo, kar ogroža našo dolgoročno trajnost in prilagodljivost na okoljske pretrese.

V zadnjih 50 letih je 60 % ekosistemskih storitev Zemlje začelo propadati. V EU ribolov 88 % staležev rib presega največji trajnostni donos, pri čemer je le 11 % zaščiteneh ekosistemov v dobrem stanju.

Zagotavljanje dolgoročne oskrbe z osnovnim ekosistemskim blagom in storitvami pomeni, da moramo ustrezno vrednotiti naš naravni kapital. Vlaganje v naravni kapital, kot je zelena infrastruktura, pogosto prinaša višje donose od zgrajenih ali izdelanih nadomestnih možnosti z nižjimi vnaprejšnjimi stroški.

Ključna točka: javni organi in podjetja bodo do leta 2020 ustrezno ovrednotili in upoštevali naravni kapital ter ekosistemske storitve.

Komisija bo:

- spodbujala uporabo inovativnih finančnih in tržnih instrumentov ter raziskala njihov širši potencial, vključno z možnostjo ustanovitve finančnega sklada za biotsko raznovrstnost in plačili za ekosistemske storitve, da bi reševala izzive za ekosisteme in biotsko raznovrstnost na nacionalni in mednarodni ravni ter ravni EU, zlasti s sodelovanjem z Evropsko investicijsko banko in prek javno-zasebnih partnerstev (stalno);
- predložila predloge za spodbujanje naložb v naravni kapital, da bi se v celoti izkoristil potencial za rast in inovacije zelene infrastrukture ter „gospodarstva obnove“ s sporočilom o zeleni infrastrukturi (leta 2012) in pobudo „No Net Loss“ (Brez neto izgube) (leta 2015).

Države članice morajo s Komisijo:

- preučiti stanje ekosistemov in njihovih storitev (do leta 2014);

- oceniti njihovo gospodarsko vrednost ter spodbujati vključevanje teh vrednosti v računovodske sisteme in sisteme poročanja na ravni EU in nacionalni ravni (stalno);
- sodelovati s ključnimi zainteresiranimi stranmi pri spodbujanju podjetij k ocenitvi svoje odvisnosti od ekosistemskih storitev na podlagi platforme EU za podjetja in biotsko raznovrstnost (stalno).

4.2. Biotska raznovrstnost

Biotska raznovrstnost podpira veliko naših ekosistemov in je ključnega pomena za njihovo prilagodljivost. Izguba biotske raznovrstnosti lahko ekosistem oslabi in izpostavi okoljskim pretresom ter ogrozi zagotavljanje ekosistemskih storitev. Obnavljanje propadajočih ekosistemov je drago, v nekaterih primerih pa sprememb ni mogoče odpraviti.

Globalne poslovne priložnosti, odvisne od biotske raznovrstnosti in ekosistemskih storitev, ki jih podpira, bi lahko bile po predvidevanjih do leta 2050 vredne od 800 do 2 300 milijard USD na leto. Vendar pa se v praksi vrednost biotske raznovrstnosti na operativni ravni pri sprejemanju odločitev šele začne upoštevati. Da bi se dosegla ohranitev biotske raznovrstnosti, mora navedeno postati splošna praksa.

V novi strategiji EU za biotsko raznovrstnost za leto 2020 so opredeljena glavna orodja politike za doseganje tega cilja in obračanje trenda izgube biotske raznovrstnosti, ki ga je mogoče opaziti v zadnjem času.

Ključna točka: izguba biotske raznovrstnosti v EU in degradacija ekosistemskih storitev bosta do leta 2020 zaustavljeni in biotska raznovrstnost bo v čim večji meri obnovljena.

Komisija bo:

- znatno okrepila prizadevanje za vključitev zaščite biotske raznovrstnosti in ekosistemskih ukrepov v druge politike Skupnosti s posebnim poudarkom na kmetijstvu ter ribištvu (stalno).

Države članice si bodo s Komisijo:

- prizadevale za doseg ciljev strategije o biotski raznovrstnosti z vključitvijo vrednosti ekosistemskih storitev v oblikovanje politike (stalno).

4.3. Minerali in kovine

Boljša učinkovitost naravnih virov, kot so kovine in minerali, je bistveni vidik učinkovite rabe virov. Njihova posebna tveganja, vključno z varnostjo oskrbe, se obravnavajo v pobudi za surovine ter podnebnih in energetskih politikah v okviru vodilne pobude za učinkovito rabo virov, zato se v tem oddelku ne bodo obsežno obravnavala, kljub temu da se priznava medsebojni vpliv med njihovo uporabo in drugimi viri.

S približevanjem resnično trajnostnemu upravljanju materialov, ki temelji na porabi, oziroma „krožnemu gospodarstvu“, kjer odpadki postanejo vir, se bo dosegla učinkovitejša uporaba mineralov in kovin. Faze iz oddelka 3 tega načrta bodo neposredno vplivale na učinkovito rabo virov, kot so minerali in kovine, in sicer z ukrepi za večje upoštevanje vplivov življenjskega cikla, za zmanjšanje odpadkov ter povečanje recikliranja in ponovne uporabe, z izboljšanimi raziskavami in inovacijami ter drugimi ukrepi za izboljšanje tržnih struktur.

4.4. Voda

Voda je ključni vir za zdravje ljudi ter je bistvenega pomena za kmetijstvo, turizem, industrijo, promet in energijo. Manjša razpoložljivost vode kritično vpliva na vodno energijo ter hlajenje jedrskih elektrarn in termoelektrarn.

Dobro okoljsko stanje in zdravje državljanov sta odvisni od kakovosti in razpoložljivosti sladke vode, ki pa se zmanjšujeta. Predvideva se, da bo zaradi podnebnih sprememb pomanjkanje vode še večje ter prav tako intenziteta in pogostost poplav. Številna evropska porečja in vode so se spremenile zaradi črpanja vode, izsuševanja zemljišč in jezov, posledica česar so pogosto slaba kakovost vode in večji negativni ekološki vplivi, možne posledice za zdravje in omejen prostor za naravne habitate.

V Evropi se zavrže 20 % do 40 % vode, njena učinkovitost pa bi se lahko zgolj s tehnološkimi izboljšavami izboljšala za 40 %¹³. Za boljši pristop za trajnostno upravljanje vodnih virov je potrebno tesno sodelovanje s politikami na področju kmetijstva, prometa, regionalnega razvoja in energetike ter učinkovito in pošteno določanje cen vode, kot ga zahteva okvirna direktiva o vodah. Spremembe v ekosistemih, rabi zemljišč, proizvodnji in porabi vode ter vzorci ponovne uporabe bi lahko stroškovno učinkovito zmanjšali pomanjkanje in zagotovili kakovost vode.

Ključna točka: do leta 2020 bodo izvedeni vsi načrti upravljanja porečij iz okvirne direktive o vodah. Dobro stanje voda, kar zadeva kakovost, količino in uporabo, bo v vseh porečjih EU doseženo leta 2015. Vplivi suš in poplav bodo zmanjšani, posevki prilagojeni, stopnja zadrževanja vode v prsti bo povečana, namakanje pa učinkovito. Nadomestne možnosti oskrbe z vodo se bodo uporabljale le v primeru, ko cenejših možnosti za varčevanje ne bo več na voljo. Črpanje vode mora ostati pod 20 % razpoložljivih obnovljivih vodnih virov.

¹³ Potencial za varčevanje z vodo v EU (EU Water saving potential), Ecologic, 2007.

Komisija bo:

- v vodno politiko dodatno vključila ugotovitve o učinkoviti rabi virov z načrtom za varovanje evropskih voda, v katerem bo opredeljena stroškovno učinkovita strategija (v teku);
- ocenila načrte upravljanja porečij držav članic z namenom opredelitve območij, kjer je potrebno dodatno ukrepanje (leta 2011);
- ocenila in predlagala (leta 2012):
 - cilje učinkovite rabe vode in ukrepe za boljšo učinkovitost rabe vode (npr. pametno merjenje porabe, obvezne zahteve glede naprav, ki porabljajo vodo, smernice za ponovno rabo vode, zmanjšanje uhajanj v vodni infrastrukturi, varčevanje z vodo pri namakanju itd.);
 - boljše upravljanje povpraševanja s pomočjo gospodarskih instrumentov (oblikovanje cen, razporeditev vode) ter uporabo označevanja in sistemov potrjevanja za merjenje vpliva življenjskega cikla in navidezne vsebnosti vode v izdelkih;
 - projekt evropskega partnerstva za inovacije v zvezi z vodo.

Države članice morajo:

- določiti cilje učinkovite rabe vode na ravni porečij za leto 2020 skupaj z ustreznimi dopolnilnimi ukrepi na podlagi skupne metodologije EU, ki upošteva raznolikost položajev v gospodarskih sektorjih in na geografskih območjih.

4.5. Zrak

Čisti zrak je dragocen vir. Na najgosteje poseljenih območjih EU je več standardov kakovosti zraka splošno preseženih, zlasti standardi za najbolj problematične onesnaževalce, kot so delci, prizemni ozon in dušikov dioksid. Kljub velikemu prizadevanju za zmanjšanje emisij onesnaževal sedanje koncentracije drobnih delcev v EU in njeni neposredni soseščini letno povzročijo 500 000 prezgodnjih smrti¹⁴. Druge študije kažejo, da je število delovnih dni, izgubljenih zaradi bolezni, ki jih povzroča onesnaženost zraka, večje kot število delovnih dni, potrebnih za plačilo dodatnih ukrepov za zmanjševanje onesnaževal.

Pomembno je, da zaradi vplivov iz zraka škodo, kot je zakisljevanje, evtrofikacija in ozonska škoda na vegetaciji, utrpijo tudi ekosistemi in kmetijstvo. Letni gospodarski strošek za leto 2020 se ocenjuje na 537 milijard EUR¹⁵.

Boljše izvajanje obstoječe zakonodaje in novi, znanstveno utemeljeni standardi bi pomagali pri obravnavi teh težav in usmerjanju inovacij. Na podlagi ustreznih izvedbenih rokov in drugih ukrepov iz tega načrta, na primer z zmanjšanjem količine odpadkov, učinkovitejšimi proizvodnimi metodami, pa tudi z ukrepanjem na področju kmetijske politike in prometnega sektorja, bi se lahko zaradi prehoda na nizkoogljično gospodarstvo zagotovila boljša kakovost zraka.

Ključna točka: do leta 2020 bodo doseženi vmesni standardi kakovosti zraka EU, tudi v urbanih središčih, poleg tega bodo ti standardi posodobljeni in določeni bodo dodatni

¹⁴ EEA, SOER 2010.

¹⁵ *Assessment of Health-Cost Externalities of Air Pollution at the National Level using the EVA Model System* (Ocena zunanjih učinkov onesnaženja zraka na zdravstvene stroške na nacionalni ravni z uporabo modelskega sistema EVA), J. Brandt et al., CEEH 2011.

ukrepi za nadaljnjo zapolnitev vrzeli do končnega cilja, da se dosežejo stopnje kakovosti zraka, ki ne vplivajo bistveno na zdravje in okolje.

Komisija bo:

- opravila celovit pregled vseh politik o onesnaževanju zraka v EU (do leta 2013);
- predlagala posodobljeno strategijo za obdobje po letu 2020 z oceno področja uporabe standardov kakovosti zraka in emisij ter nadaljnje ukrepe za zmanjšanje emisij iz ključnih virov (leta 2013);
- podprla izvajanje obstoječih ukrepov za pomoč pri odpravljanju trajnih težav s kakovostjo zraka.

Države članice morajo:

- okrepiti izvajanje zakonodaje EU o kakovosti zraka (stalno).

4.6. Zemljišča in prst

V EU se letno več kot 1 000 km² zemljišč izkoristi za stanovanjske, industrijske, cestne ali rekreacijske namene. Približno polovica te površine je dejansko „pozidana“¹⁶. Razpoložljivost infrastrukture v različnih regijah precej niha, vendar se v desetih letih skupaj pozida površina, ki je enaka površini Cipra. Če želimo do leta 2050 doseči stanje brez neto izkoriščanja zemljišč, bi morali glede na linearno krivuljo v obdobju 2000–2020 zmanjšati izkoriščanje zemljišč na povprečno 800 km² letno. V več regijah je prst popolnoma erodirana ali pa ima nizko vsebnost organskih snovi. Resna težava je tudi kontaminacija prsti.

Uporaba zemljišč je skoraj vedno kompromis med različnimi družbenimi, gospodarskimi in okoljskimi potrebami (npr. stanovanja, prometna infrastruktura, proizvodnja energije, kmetijstvo, varstvo narave). Odločitve o uporabi zemljišč so dolgoročne zaveze, ki jih je težko ali drago preklicati. Zdaj se te odločitve pogosto sprejemajo brez primerne predhodne analize takšnih vplivov, na primer na podlagi strateške okoljske presoje. Reforme kmetijske, energetske, prometne in kohezijske politike EU bodo zagotovile priložnost za določitev okvira in pravih pobud za javne organe in lastnike zemljišč, da se ta cilj doseže.

Ključna točka: politike EU bodo do leta 2020 v EU in globalno upoštevale svoj neposredni in posredni vpliv na uporabo zemljišč, stopnja izkoriščanja zemljišč pa je na poti k doseganju cilja, da do leta 2050 neto izkoriščanja zemljišč ne bo; erozija prsti je manjša in vsebnost organskih snovi v zemlji večja, pri čemer potekajo dejavnosti za odpravo posledic na kontaminiranih območjih.

Komisija bo:

- nadalje razvila zbirko znanstvenega znanja o biotskem materialu, posledicah in trendih rabe zemljišč ter prostorskem načrtovanju, vključno s posledicami na svetovni ravni in učinki na trgovinske partnerje, ter poudarila najboljše prakse v državah članicah, kar bo podlaga za sporočilo o uporabi zemljišč (leta 2014);

¹⁶ Report on best practices for limiting soil sealing and mitigating its effects (Poročilo o najboljših praksah za omejevanje pozidanosti tal in blažitev njenih posledic), Prokop et al, European Communities 2011.

- obravnavala spremembo posredne uporabe zemljišč zlasti zaradi politike obnovljive energije (stalno);
- izdala smernice o najboljši praksi za omejitvev, ublažitev ali nadomestitev pozidanosti tal (leta 2012);
- vključila obsežnejše ugotovitve o učinkoviti rabi virov v pregled direktive o presoji vpliva na okolje (leta 2012);
- predlagala projekt evropskega partnerstva za inovacije (leta 2011) na področju kmetijske produktivnosti in trajnosti, med drugim pri zagotavljanju funkcionalnosti tal na zadovoljivi stopnji (do leta 2020).

Države članice morajo:

- neposredno in posredno uporabo zemljišč ter njene vplive na okolje bolje vključiti v sprejemanje odločitev ter v čim večji meri omejiti izkoriščanje zemljišč in pozidanosti tal (stalno);
- izvajati ukrepe, potrebne za zmanjšanje erozije in povečanje vsebnosti organskih snovi v prsti (stalno);
- pripraviti seznam kontaminiranih območij ter načrt del za odpravo posledic (do leta 2015).

4.7. Morski viri

Morsko okolje pomeni gospodarske priložnosti v številnih sektorjih, kot so ekstrakcija mineralov, farmacija, biotehnologija in energija. Morsko okolje zagotavlja tudi ključne ekosistemske storitve, kot so naravne regulativne funkcije, ki pomagajo v boju proti podnebnim spremembam ali počasni obalni eroziji. Pritiski na te sisteme, vključno zaradi pritoka onesnaževal v sladki vodi v morje, so še vedno veliki, čeprav se v nekaterih primerih zmanjšujejo. Pomanjkanje usklajenega upravljanja morskega prostora že vpliva na naše možnosti uspešnega izkoriščanja morskih dejavnosti. Uporaba instrumentov prostorskega načrtovanja na morskih območjih bi prispevalo k učinkoviti rabi virov.

Izčrpavanje staležev rib ima resne gospodarske in socialne posledice za obalna območja ter prispeva k izgubi druge biotske raznovrstnosti zaradi motenja sistemov, medtem ko onesnaževanje morja in podnebne spremembe povzročajo druge izzive (npr. zakisljevanje). Skupna ribiška politika EU in celostna pomorska politika EU sta pri svojih ciljih usmerjeni na trajnost, da bi se zagotovila učinkovita in trajnostna raba morskih virov s strani vseh nosilcev dejavnosti v vrednostni verigi.

Več kot milijon ptic ter 100 000 morskih sesalcev in želv letno umre zaradi plastičnih in drugih morskih odpadkov. Dejavniki, kot so morski odpadki in čiščenje komunalne odpadne vode, resno povečujejo onesnaženost nekaterih morij v Evropi. Za odpravo takšnih pritiskov okvirna direktiva o morski strategiji določa doseganje dobrega okoljskega stanja v morskih vodah.

Ključna točka: do leta 2020 bo doseženo dobro okoljsko stanje vseh morskih voda v EU, do leta 2015 pa bo ribolov v okviru največjega trajnostnega donosa.

Komisija bo:

- v okviru zadnjih predlogov Komisije za reformo skupne ribiške politike imela cilj, da zagotovi trajnostno upravljanje ribolovnih virov;
- predstavila nadaljnje predloge, da bi odpravila vse subvencije za ribištvo, ki bi lahko bile okolju škodljive;
- prispevala k varstvu naravnega obalnega in morskega kapitala na podlagi predloga ukrepov politike za upravljanje in načrtovanje (leta 2012) ter z neprekinjeno podporo za znanje in predstavitvene projekte;
- spodbujala strategije, ki temeljijo na ekosistemu, in vključevala tveganje v zvezi s podnebnimi spremembami v pomorske dejavnosti (sporočilo o prilagajanju na podnebne spremembe na obali in morju, 2012);
- podpirala trajnostno rabo morskih virov ter prepoznala inovativne poslovne priložnosti v pomorskem in obalnem gospodarstvu (sporočilo o modri rasti, 2012);
- prispevala k strategijam za morske odpadke v vseh štirih morskih regijah EU v tesnem sodelovanju z obalnimi državami članicami ali v zadevni konvenciji o regionalnih morjih (leta 2012);
- podprla države članice z razvojem ukrepov za doseganje dobrega okoljskega stanja v morskih vodah do leta 2020 ter vzpostavitev obsežne mreže zavarovanih območij (leta 2020).

Države članice morajo:

- izvajati okvirno direktivo o morski strategiji in določiti zavarovana morska območja.

5. KLJUČNI SEKTORJI

V industrializiranih državah so prehrana, stanovanja in mobilnost običajno vzrok za 70–80 % vseh vplivov na okolje. Ti sektorji so tudi ključni za obravnavanje izzivov na področju energije in podnebnih sprememb, s katerimi se ukvarjajo dopolnilne dolgoročne strategije, ki se uporabljajo ob ukrepih iz tega dokumenta, za povečanje sinergij v okviru vodilne pobude za učinkovito rabo virov¹⁷.

5.1. Obravnava hrane

Vrednostna veriga hrane in pijače v EU je vzrok za 17 % naših neposrednih emisij toplogrednih plinov ter 28 % uporabe virov materialov, pri čemer imajo naši vzorci potrošnje globalne vplive, zlasti v zvezi s potrošnjo živalskih beljakovin. Je največji porabnik visokokakovostne vode, ki je bistvenega pomena za njeno uspešnost. Vendar pa se samo v EU letno zavrže 90 milijonov ton hrane, kar je 180 kg na osebo. Ta hrana je večinoma še vedno primerna za prehrano ljudi.

Skupno prizadevanje kmetov, živilske industrije, trgovcev na drobno in potrošnikov z uporabo proizvodnih tehnik za učinkovito rabo virov, trajnostno izbiro živil (v skladu s priporočili Svetovne zdravstvene organizacije o količini živalskih beljakovin, vključno z mesnimi in mlečnimi proizvodi, ki jih zaužije ena oseba) in manjšo količino odpadne hrane lahko prispeva k izboljšanju učinkovite rabe virov in zanesljivi preskrbi s hrano na svetovni ravni.

¹⁷ COM(2011) 112, COM(2011) 109, COM(2010) 639.

Komisija je v sporočilu o proračunu za Evropo 2020 predlagala ukrepe, ki jih bo morala sprejeti spremenjena skupna kmetijska politika, da bi postala gospodarnejša z viri¹⁸. Dodatna težava za dolgoročno globalno zanesljivo preskrbo s hrano je trajnostna oskrba s fosforjem, ki je ključni vir za gnojenje prsti in ga ni mogoče nadomestiti. Potrebne so nadaljnje raziskave, da se ugotovi, kako lahko izboljšave gnojil, proizvodnje hrane in vprašanja bioloških odpadkov zmanjšajo odvisnost od rudninskega fosfata.

Ključna točka: do leta 2020 bodo razširjene pobude za bolj zdravo in trajnostno proizvodnjo in porabo hrane, zaradi katerih se bodo vložena sredstva v prehranjevalni verigi zmanjšala za 20 %. Odlaganje užitne odpadne hrane v EU bi se moralo zmanjšati za polovico.

Komisija bo:

- nadalje ocenila, kako najučinkoviteje omejiti odpadke v celotni verigi preskrbe s hrano, in obravnavala načine za zmanjšanje vpliva vzorcev proizvodnje in porabe hrane na okolje (sporočilo o trajnostni preskrbi s hrano, do leta 2013);
- razvila metodologijo za merila trajnosti za ključna živila (do leta 2014);
- nadaljnje ocenila varnost oskrbe s fosforjem in morebitne ukrepe za njegovo trajnostno uporabo (zelena knjiga o trajnostni rabi fosforja, do leta 2012).

Države članice so pozvane, da:

- obravnavajo odpadno hrano v svojih nacionalnih programih za preprečevanje nastajanja odpadkov (leta 2013).

5.2. Izboljšanje stavb

Boljša gradnja in uporaba stavb v EU lahko vpliva na 42 % naše končne porabe energije, približno 35 % emisij toplogrednih plinov¹⁹ in več kot 50 % vseh pridobljenih materialov ter nam lahko pomaga prihraniti do 30 % vode²⁰. Zato se morajo obstoječe politike za spodbujanje *energetske* učinkovitosti in uporabo obnovljive energije v stavbah dodatno okrepiti in dopolniti s politikami za učinkovito rabo *virov*, ki upoštevajo večji obseg vplivov na okolje v celotnem življenjskem ciklu stavb in infrastrukture. Vse bolj bi se morali upoštevati stroški stavb v celotni življenjski dobi, vključno z odpadki pri gradnji in rušenju, in ne le začetni stroški. Boljše načrtovanje infrastrukture je predpogoj za doseganje učinkovite rabe virov pri stavbah in tudi mobilnosti.

Znatne izboljšave pri porabi virov in energije v življenjskem ciklu – z izboljšanimi trajnostnimi materiali, večjo stopnjo recikliranja odpadkov in boljšim oblikovanjem – bodo prispevale h konkurenčnemu gradbenemu sektorju in razvoju z viri gospodarnih stavb. Za to je potrebno dejavno vključevanje celotne vrednostne verige v gradbenem sektorju. Potrebne so posebne politike za spodbujanje malih in srednje velikih podjetij, ki predstavljajo veliko večino gradbenih podjetij, za usposabljanje in vlaganje v gradbene metode in prakse, gospodarne z viri.

Ključna točka: do leta 2020 bosta obnova in gradnja stavb ter infrastrukture izjemno gospodarni z viri. Splošno se bo uporabljal pristop življenjskega cikla; vse nove stavbe bodo

¹⁸ COM(2011) 500.

¹⁹ COM(2007) 860 konč.

²⁰ COM(2007) 414 konč.

skoraj nič-energijske²¹ in iz visoko učinkovitih materialov, vzpostavljene bodo politike za obnovo obstoječih stavb²², tako da bo stroškovno učinkovita obnova potekala na 2-odstotni stopnji letno. Pri gradnji in rušenju se bo recikliralo²³ 70 % nenevarnih odpadkov.

Komisija bo z državami članicami:

- ocenila, kako podpirati naložbene načrte na podlagi veččin, vajeniške programe in sporočanje o najboljših praksah, gospodarnih z viri, v sektorju (stalno);
- sprejela ukrepe, po potrebi z uporabo „preskusa MSP“, za spodbujanje povpraševanja in uporabe z viri gospodarnih gradbenih praks s pomočjo stroškov v celotnem življenjskem ciklu in primernih ureditev financiranja; dodatno povečanje obsega standardov Eurocode pri merilih oblikovanja, povezanih s trajnostjo; razvoj spodbud za nagrajevanje z viri gospodarnih stavb ter spodbujanje trajnostne rabe lesa v gradnji (sporočilo o trajnostni konkurenčnosti gradbenega sektorja, 2011, sporočilo o trajnostnih stavbah, 2013);
- ocenila, kako najučinkoviteje spodbujati inovacije v zasebnem sektorju v gradbeništvu (stalno).

5.3. Zagotavljanje učinkovite mobilnosti

Sodoben sistem mobilnosti, gospodaren z viri, za potnike in tovor lahko bistveno prispeva h konkurenčnosti in trajnosti. Bela knjiga o prometu²⁴ navaja številne možnosti za izpolnjevanje zahtevane celostne prometne politike.

Ključna točka: do leta 2020 bo skupna učinkovitost v prometnem sektorju zagotovila večjo vrednost z optimalno uporabo virov, kot so surovine, energija in zemljišča, ter zmanjšala vplive na podnebne spremembe, onesnaževanje zraka, hrup, zdravje, nesreče, biološko raznovrstnost in degradacijo ekosistemov. V prometu se bo porabilo manj energije in ta bo čistejša, učinkoviteje se bo izkoriščala sodobna infrastruktura ter zmanjšal negativni vpliv na okolje in ključna naravna sredstva, kot so voda, zemljišča in ekosistemi. Emisije toplogrednih plinov iz prometa se bodo od leta 2012 letno povprečno zmanjševale za 1 %.

Komisija bo zagotovila, da se pobude iz bele knjige o prometu izvajajo v skladu s cilji učinkovite rabe virov, zlasti s približevanjem internalizaciji zunanjih stroškov.

6. VODENJE IN SPREMLJANJE

Spreminjanje EU v gospodarstvo, ki je bolj gospodarno z viri, bo zahtevalo usklajeno ukrepanje na področju več različnih politik. Komisija si bo skupaj z zainteresiranimi stranmi začela prizadevati za opredelitev pravih kazalnikov in ciljev za vodenje ukrepov in spremljanje napredka. Ti bodo imeli le pretvorbeni vpliv, ki je nujen, če naj bi bili ti

²¹ Direktiva 2010/31/EU.

²² V skladu s členom 9 Direktive 2010/31/EU z dne 19. maja 2010.

²³ V skladu s členom 11 Direktive 2008/98/ES.

²⁴ COM(2011) 144.

popolnoma vključeni v strategijo Evropa 2020, pri čemer je učinkovita raba virov vključena v evropski semester o usklajevanju gospodarske politike.

6.1. Novi načini ukrepanja v zvezi učinkovito rabo virov

Okrepitev dialoga: Oblikovalci politike na ravni EU, držav članic in regionalni ravni se morajo vključiti v dejavno razpravo s poslovno in civilno družbo o političnih pogojih, potrebnih za odpravo ovir v zvezi učinkovito rabo virov.

Naložbe v prehod: Učinkovita raba virov lahko zmanjša stroške, vendar pogosto zahteva začetna vlaganja. Program ZN za okolje ocenjuje, da so letne potrebe po financiranju večje gospodarnosti z viri svetovnega gospodarstva 1,05–2,59 bilijona USD²⁵, predvsem iz zasebnih virov. Zato bo treba financirati okolju prijazne rešitve in zagotoviti, da bodo okolju prijazne tudi vse javne in zasebne naložbe. Predlog za večletni finančni načrt za obdobje 2014–2020 že pomeni pomemben korak k vključevanju učinkovite rabe virov v proračun. Hitra rast svetovnega financiranja za čistejšo energijo kaže, da je sprememba miselnosti možna. Vendar je neseznanjenost vlagateljev s tveganji in donosnostjo naložb v učinkovito rabo virov ovira za naložbe, negotovost glede usmeritev politike in verodostojnosti poveča finančno tveganje, dolgoročne naložbe pa pogosto niso priljubljene na finančnih trgih, ki so usmerjeni na kratkoročno učinkovitost.

Razvoj kazalnikov in potencialnih ciljev: Določitev kazalnikov in opredelitev postopka za široke cilje učinkovite rabe virov bosta pomagali pri izpolnjevanju vizije o učinkoviti rabi virov do leta 2050: javna politika se lahko bolje oblikuje tako, da upošteva stroške in koristi učinkovitejše uporabe virov, zasebni sektor pa bo koristil ugodnosti boljših spodbud za svoje naložbene načrte, potrebne predvidljivosti in preglednosti za sprejemanje dolgoročnih odločitev.

Cilj trajnostne rasti strategije Evropa 2020 že določa posebne cilje v zvezi z emisijami toplogrednih plinov, energetske učinkovitostjo in obnovljivo energijo, ki so pomembni za doseganje ciljev v zvezi z učinkovito rabo virov. Doseganje teh ciljev je bistveno za zaščito naravnih virov, k čemur bodo pripomogli tudi ukrepi, opredeljeni v tem načrtu. Vendar ne zajemajo nekaterih pomembnih škodljivih posledic za naše gospodarstvo, zdravje in kakovost življenja, kot so neučinkovita raba zemljišč, slaba kakovost in razpoložljivost vode, odpadki, onesnaženost zraka ter izguba ekosistemskih storitev, staležev rib in biotske raznovrstnosti. Upoštevanje slednjih bi okrepilo dolgoročno izkoriščanje novih virov trajnostne rasti in konkurenčnost.

Medtem ko vključevanje okoljskih, gospodarskih in socialnih računovodskih sistemov že napreduje, obstaja več konkurenčnih zamisli glede tega, kateri kazalniki naj se uporabljajo, izboljšajo ali razvijejo za sprejemanje boljših političnih ali naložbenih odločitev. Ti kazalniki bodo morali biti trdni, lahko razumljivi in široko sprejeti, da bi jih lahko uporabili za stalno merjenje napredka pri izboljševanju učinkovitosti rabe virov. Zato Komisija predlaga, da se ti kazalniki in potencialni cilji oblikujejo s sodelovanjem vseh zainteresiranih strani.

Ker pa je treba napredek začeti meriti takoj, Komisija predlaga, da se kot začasni vodilni kazalnik uporablja produktivnost virov, ki se meri s koeficientom med BDP in domačo porabo snovi (izraženo v EUR/tono). Višja stopnja bi pomenila boljšo učinkovitost z rastjo, ki

²⁵ Sinteza o zelenem gospodarstvu programa ZN za okolje 2010 (UNEP Green Economy Synthesis 2010).

bi rabila sorazmerno manj virov²⁶. Vendar to zajema le vidike virov materialov in ne obravnava drugih virov ali morebitnega prenosa bremena med državami.

Ker začasni vodilni kazalnik zagotavlja le delno sliko, se mora dopolniti s „ploščo“ kazalnikov za vodo, zemljo, materiale in ogljik ter kazalnikov, s katerimi se merijo vplivi na okolje in naravni kapital ali ekosistemi, hkrati pa poskušajo upoštevati svetovne vidike porabe EU. Na tretji ravni se bodo za spremljanje napredka pri izpolnjevanju obstoječih ciljev v drugih sektorjih uporabljali tematski kazalniki, kot je navedeno v delovnem dokumentu služb Komisije, priloženemu temu načrtu.

Ključna točka: Do leta 2020 bodo zainteresirane strani na vseh ravneh mobilizirane, da se zagotovi skladnost in medsebojno krepitev politike, financiranja, naložb, raziskav in inovacij. Ambiciozni cilji glede učinkovite rabe virov in strogi pravočasni kazalniki bodo usmerjali javne in zasebne nosilce odločanja pri spodbujanju gospodarstva k učinkovitejši rabi virov.

Komisija bo z državami članicami:

- vključila ugotovitve o učinkoviti rabi virov v evropski semester od leta 2012, pri čemer bo prednostno obravnavala ukrepe, ki podpirajo trajnostno rast;
- združila podjetja, znanstvenike, nevladne organizacije, lokalne in nacionalne organe, da preučijo priložnosti in izzive ter priporočijo poti za ukrepanje v zvezi s trajnostno rastjo, ki učinkovito uporablja vire (leta 2012);
- dosegla širši dogovor s temi zainteresiranimi stranmi, kako meriti napredek in določiti cilje, ki so potrebni za spopadanje z izzivi (do leta 2013).

Komisija bo:

- uvedla „platformo EU za prehod na učinkovito rabo virov“ (2012), ki bo nadgradila delo obstoječih platform;
- vzpostavila okroglo mizo o financiranju učinkovite rabe virov, vključno s predstavniki zasebnih in institucionalnih bank (kot sta EIB in EBRD), zavarovalnic in družb s tveganim kapitalom, za opredelitev možnosti za razvoj prilagojenega financiranja ter uporabe inovativnih finančnih instrumentov za učinkovito rabo virov (leta 2012);
- razvila panoramo znanj in veščin EU ter evropskega sektorskega sveta o znanjih in veščinah za zelena in bolj zelena delovna mesta;
- nadaljevala delo v zvezi s kazalniki, vključno s kakovostjo podatkov in evidentiranjem obstoječih okvirov za ocenjevanje, npr. iGrowGreen, z namenom vključitve strategije Evropa 2020 v vmesni pregled (leta 2013);
- predlagala nov vodilni kazalnik naravnega kapitala in vplivov uporabe virov na okolje (konec leta 2013);
- nadaljevala prizadevanja v okviru načrta „BDP in več“ za celovitejše merjenje socialnega in gospodarskega napredka, med drugim z nadaljnjim razvojem sistema okoljskih računov, nadaljnjim vključevanjem okoljskih dejavnikov v nacionalno računovodstvo in razvojem sestavljenega indeksa pritiskov na okolje;

²⁶ Za ponazoritev kazalnika: leta 2007 je bilo povprečje EU okoli 1,30 EUR/tono, v razponu od pod 0,3 do okoli 2,5.

- preučila, kako najbolje vključiti ugotovitev o učinkoviti rabi virov v ocene učinkov prihodnjih predlogov politike.

Države članice morajo:

- razviti ali okrepi obstoječe nacionalne strategije za učinkovito rabo virov in jih vključiti v nacionalne politike za rast in delovna mesta (do leta 2013);
- poročati o napredku v zvezi z učinkovito rabo virov kot del nacionalnih programov reform.

6.2. Podpiranje učinkovite rabe virov na mednarodni ravni

Več držav izvaja politike za uspešno izkoriščanje učinkovitejše rabe virov, in sicer države članice EU ter prav tako Japonska, Koreja, Združene države Amerike, Kitajska in druge. Tudi sosednje države EU so izrazile močan interes za dialog in sodelovanje na tem področju. Takšne pobude je mogoče obravnavati v okviru svetovnega prizadevanja za spodbujanje prehoda na zeleno gospodarstvo. EU se lahko uči iz izkušenj drugih in dejavno sodeluje pri vplivanju na usmeritev, ki jo izberejo partnerske države, zlasti države širitve, ki so pozvane, da začnejo prilagajati svoje politike.

Evropska komisija je kot podlago za nadaljnjo razpravo na konferenci Rio+20, ki bo junija 2012, nedavno predlagala več možnih dejavnosti, vključno z novimi mednarodnimi pobudami o vodi, energiji, kmetijstvu, uporabi zemljišč, gozdovih, kemikalijah in morskih virih, programi usposabljanja za pridobitev znanja in veščin, vključevanjem zasebnega in javnega financiranja ter naložb in prav tako premiki v smeri učinkovitejšega svetovnega večstranskega sistema upravljanja²⁷.

Ključna točka: Do leta 2020 bo učinkovita raba virov skupni cilj mednarodne skupnosti in dosežen bo napredek v njeni smeri, ki bo temeljil na pristopih, dogovorjenih v Riu.

Komisija bo z državami članicami (stalno):

- spodbujala uspešni izid vrha RIO+20 leta 2012 in dejanskega napredka v smeri zelenega gospodarstva in učinkovitejše rabe naravnih virov;
- izboljšala dialog s strateškimi partnerskimi državami zaradi izmenjave izkušenj in dobre prakse v zvezi z učinkovito rabo virov;
- sprejela skupne pobude z državami kandidatkami, možnimi kandidatkami in drugimi sosedami, s katerimi si delimo veliko okoljskih virov;
- podpirala sklenitev in dejansko izvajanje mednarodnih sporazumov, da bodo svetovni vzorci potrošnje in proizvodnje bolj trajnostni;
- uporabila razvojno pomoč za podporo prizadevanju manj razvitih držav za izboljšanje učinkovite rabe virov v okviru trajnostnega razvoja in izkoreninjenja revščine;
- sodelovala z mednarodnimi partnerji pri raziskavah in inovacijah v zvezi z učinkovito rabo virov;
- si prizadevala za močnejše večstranske mehanizme za svetovno upravljanje javnih dobrin.

²⁷

COM(2011) 363.

6.3. Boljše zagotavljanje koristi zaradi okoljskih ukrepov EU

Napredek pri učinkoviti rabi virov je odvisen od izboljšav načina upravljanja naravnih virov in ekosistemov. Še vedno obstajajo pomembne pomanjkljivosti v učinkovitosti držav članic pri izvajanju ukrepov, zlasti pri ohranjanju narave, ravnanju z odpadki in upravljanju voda. Stroški neizvajanja trenutne zakonodaje se ocenjujejo na približno 50 milijard EUR letno²⁸.

Ključna točka: do leta 2020 se bodo koristi zaradi okoljske zakonodaje EU v celoti zagotovile.

Komisija bo:

- predlagala ukrepe za okrepitev znanja, povečanje ozaveščenosti in boljšo vključenost ključnih udeležencev, da se izboljša zagotovitev okoljskih ukrepov po vsej EU.

Države članice morajo:

- obravnavati pomanjkljivosti v učinkovitosti pri zagotavljanju koristi zaradi zakonodaje EU.

7. SKLEPNA UGOTOVITEV

Zaradi predhodnih vzorcev rasti je bila blaginja večja, pri čemer pa je bila poraba virov intenzivna in pogosto neučinkovita. Vloga biotske raznovrstnosti, ekosistemov in njihovih storitev je močno podcenjena, stroški odpadkov se pogosto ne upoštevajo pri cenah, sedanja tržišča in javne politike pa ne morejo v celoti obravnavati konkurenčnih povpraševanj po strateških virih, kot so minerali, zemljišča, voda in biomasa. To zahteva skladen in celovit odziv, ki bo vključeval več različnih politik, da bi se spopadli s pričakovano omejitvijo virov in dolgoročno ohranili blaginjo.

Ta načrt ni končni odgovor na vse izzive. Je prvi korak k oblikovanju skladnega okvira ukrepov, ki zadeva različna področja politike in sektorje. Njegov cilj je zagotoviti stabilne obete za preoblikovanje gospodarstva. Komisija bo pripravila politične in zakonodajne predloge za izvajanje tega načrta. Brez sodelovanja drugih javnih in zasebnih udeležencev ne bo mogoče doseči ciljev učinkovite rabe virov.

Komisija poziva Svet, Evropski parlament, Evropski ekonomsko-socialni odbor in Odbor regij, da sprejmejo ta načrt in prispevajo k nadaljnjemu razvoju ukrepov EU, da se doseže z viri gospodarna Evropa.

²⁸ Strošek neizvajanja okoljske zakonodaje, COWI, prihodnji.

Priloga: Učinkovita raba virov – medsebojne povezave med sektorji in viri ter političnimi pobudami EU

Vir/sektor	Fosilna goriva	Materiali in minerali	Voda	Zrak	Zemljišča	Prst	Ekosistemi: biotska raznovrstnost	Morski viri	Odpadki	Pobude politike EU	
Krožno gospodarstvo	Zmanjšanje, ponovna uporaba, recikliranje, nadomestilo, varovanje, vrednost									Pregled trajnostne potrošnje in proizvodnje (2012)	
Energija	Zmanjšanje porabe fosilnih goriv zaradi: <ul style="list-style-type: none"> – povečane energetske učinkovitosti (20 % do leta 2020); – nadomestitve z obnovljivimi viri (20 % do leta 2020 in 10 % v prometu). 	– Zagotovitev varne oskrbe s kritičnimi surovinami (za obnovljive vire in električno omrežje); <ul style="list-style-type: none"> – zmanjšanje energetske intenzivnosti pri pridobivanju, proizvodnji in potrošnji materialov. 	– Učinkovita uporaba kot obnovljiv vir energije; <ul style="list-style-type: none"> – zmanjšanje potreb po hlajenju elektrarn; – zmanjšanje energetske intenzivnosti pri čiščenju vode; – zmanjšanje porabe vroče vode z boljšimi gospodinjstvi in vodno infrastrukturo. 	– Zmanjšanje onesnaženja s škodljivimi snovmi, zlasti z zmanjšano porabo fosilnih goriv; <ul style="list-style-type: none"> – 20-odstotno zmanjšanje emisij TGP do leta 2020 (30 %, če bodo pogoji ugodni); – 80–95-odstotno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov do leta 2050. 	– Manjše izkoriščanje zemljišč za biogoriva; <ul style="list-style-type: none"> – optimizacija energetske infrastrukture. 	– Preprečevanje uničevanja prsti zaradi emisij SO ₂ in NO _x ; <ul style="list-style-type: none"> – ublažitev vplivov na prst zaradi nove infrastrukture/energetskih rešitev; – ohranitev šotišč. 	– Zmanjšanje zakisljevanja zaradi manjše porabe fosilnih goriv; <ul style="list-style-type: none"> – preprečevanje škode v ekosistemu zaradi pridobivanja/izkoriščanja energetskega nosilcev. 	– Uporaba kot obnovljiv vir energije; <ul style="list-style-type: none"> – zagotavljanje trajnostne rabe alg za biogoriva; – preprečevanje tveganj za razlitje nafte in katastrofe; – zmanjšanje zakisljevanja zaradi emisij TGP. 	– Zagotavljanje pridobivanja energije iz odpadkov, ki jih ni mogoče reciklirati; <ul style="list-style-type: none"> – zmanjšanje energetske intenzivnosti pri obdelavi odpadkov; – povečanje uporabe biološko razgradljivih odpadkov za biološko energijo in proizvode. 	– Energija 2020: Strategija za konkurenčno, trajnostno in zanesljivo oskrbo z energijo (leta 2011); <ul style="list-style-type: none"> – evropski strateški načrt za energetske tehnologije; – prednostne naloge glede energetske infrastrukture za leto 2020 in pozneje – načrt za integrirano evropsko energetske omrežje (leta 2011); – evropski načrt za energetske učinkovitost 2020 (leta 2011); – pregled direktive o obdavitvi energije (leta 2011); – sveženj o energetski infrastrukturi (leta 2011); – časovni načrt za energijo do leta 2050 (leta 2011); – pametna omrežja (leta 2011); – zanesljiva oskrba z energijo in mednarodno sodelovanje (leta 2011). 	
Hrana	– Zmanjšanje porabe fosilnih goriv z boljšo energetske učinkovitostjo proizvodnje hrane; <ul style="list-style-type: none"> – preprečevanje negativnih vplivov nadomestitve fosilnih goriv z biogorivi. 	– Optimizacija rabe mineralov in snovi (npr. fosfor); <ul style="list-style-type: none"> – izboljšanje pakiranja za boljše shranjevanje in možnost recikliranja. 	– Optimizacija rabe vode v kmetijstvu; <ul style="list-style-type: none"> – preprečevanje poplav in suš, tj. z bojem proti podnebnim spremembam; – zagotavljanje dostopnosti čiste vode za kakovostne proizvode; – preprečevanje onesnaževanja zaradi gnojil in pesticidov. 	– Zmanjšanje emisij TGP; <ul style="list-style-type: none"> – zmanjšanje emisij SO₂ in NO_x. 	– Optimizacija rabe zemljišč, da se uskladi z drugimi rabami; <ul style="list-style-type: none"> – uporaba rodovitnih zemljišč, izkoriščenih za kmetijstvo; – manjše izkoriščanje zemljišč (npr. z optimalnim vnosom živalskih beljakovin). 	– Preprečevanje izgube prsti; <ul style="list-style-type: none"> – obnovitev vsebnosti organskih snovi v prsti; – preprečevanje uničevanja prsti zaradi emisij SO₂ in NO_x; – preprečevanje onesnaževanja zaradi gnojil in pesticidov. 	– Obnovitev in ohranitev ekosistemov za zagotovitev vseh organskih snovi v prsti; <ul style="list-style-type: none"> – preprečevanje evrofikacije zaradi gnojil in zmanjšanje uporabe pesticidov; – povečanje biotske raznovrstnosti z dobrimi praksami kmetovanja. 	– Obnovitev staležev rib ter odprava prilova in zavržkov; <ul style="list-style-type: none"> – odprava uničujočih ribiških tehnik; – razvoj trajnostnega ribogojstva; – zmanjšanje onesnaženja obalnih območij zaradi gnojil; – preprečevanje odlaganja morskih odpadkov. 	– Zmanjšanje količine odpadne hrane; <ul style="list-style-type: none"> – uporaba embalaže, ki jo je mogoče reciklirati/ biološko razgradljive embalaže; – razvoj kompostiranja bioloških odpadkov. 	– Reforma SKP (2011); <ul style="list-style-type: none"> – predlog za partnerstvo za inovacije na področju kmetijske produktivnosti in trajnosti (2011); – zelena knjiga o fosforju (2012); – sporočilo o trajnostni preskrbi s hrano (2013). 	
Stavbe	– Zmanjšanje porabe fosilnih goriv z boljšo energetske učinkovitostjo in uporabo obnovljivih virov energije v stavbah; <ul style="list-style-type: none"> – gradnja nič-energijskih stavb in povečana stopnja obnove obstoječih stavb. 	– Optimizacija uporabe materialov; <ul style="list-style-type: none"> – uporaba trajnostnih materialov. 	– Izboljšanje učinkovite rabe vode pri stavbah in napravah.	– Zmanjšanje emisij TGP iz stavb; <ul style="list-style-type: none"> – izboljšanje kakovosti notranjega zraka. 	– Preprečevanje dodatnega izkoriščanja zemljišč (npr. za širjenje urbanih območij); <ul style="list-style-type: none"> – sanacija kontaminiranih območij. 	– Preprečevanje širjenja urbanih območij na rodovitni prsti; <ul style="list-style-type: none"> – zmanjšanje pozidanosti tal. 	– Zagotovitev zadostnih in povezanih zelenih površin kot dela zelene infrastrukture.	– Zmanjšanje zakisljevanja zaradi emisij TGP.	– Recikliranje odpadkov pri rušenju in gradnji (70 % do leta 2020).	– Strategija za trajnostno konkurenčnost gradbenega sektorja v EU (leta 2011); <ul style="list-style-type: none"> – sporočilo o trajnostnih stavbah (2013); – pobuda o učinkoviti rabi vode v stavbah (2012). 	
Mobilnost	– Zmanjšanje odvisnosti od fosilnih goriv z izboljšano učinkovitostjo goriv, uporaba obnovljivih virov energije, postopno uklinjanje avtomobilov, ki jih poganjajo „klasična“ goriva, v mestih do leta 2050, boljša multimodalna logistika, boljša prometna omrežja; učinkovitejša vozila.	– Povečanje učinkovitosti porabe virov v infrastrukturi; <ul style="list-style-type: none"> – optimizacija logistike prevoza materialov; – zagotovitev varne preskrbe s kritičnimi materiali (potrebni za akumulatorje). 	– Izkoriščanje možnosti vodnega prometa za zmanjšanje emisij; <ul style="list-style-type: none"> – zmanjšanje onesnaženja zaradi vodnega prometa. 	– Zmanjšanje onesnaženja zaradi prometa: 60 % manj TPG do 2050; manj prizemnega ozona, delcev, NO ₂ ; manjša vsebnost žvepla v ladijskem gorivu.	– Zmanjšanje vplivov prometne infrastrukture na drobitev zemljišč.	– Zmanjšanje vplivov prometne infrastrukture na pozidanost tal.	– Zmanjšanje vplivov prometne infrastrukture na pozidanost tal.	– Zmanjšanje vplivov prometne infrastrukture na pozidanost tal, drobitev in onesnaženja zemljišč; <ul style="list-style-type: none"> – preprečevanje širjenja invazivnih tujerodnih vrst. 	– Uporaba možnosti pomorskega prometa za zmanjšanje emisij; <ul style="list-style-type: none"> – preprečevanje odlaganja morskih odpadkov, vključno z ladjami. 	– Zagotovitev učinkovite ponovne uporabe in recikliranja izrabljenih vozil (85–95 % do 2015) in ladij.	– Bela knjiga o prihodnji prometni politiki (leta 2011); <ul style="list-style-type: none"> – pregled projekta TEN-T (leta 2011); – strateški načrt za tehnologijo prometa.
Pobude politike EU	Okvir državnih pomoči (leta 2013); <ul style="list-style-type: none"> – direktiva o kakovosti goriv itd. 	– Reševanje izzivov na blagovnih borzah in na področju surovin (leta 2011); <ul style="list-style-type: none"> – predlog o partnerstvu za inovacije na področju surovin. 	– Načrt za vodo (2012); <ul style="list-style-type: none"> – partnerstvo za inovacije na področju učinkovite rabe vode; – revizija direktive o okoljskih standardih kakovosti (prednostni materiali) (2011); – revizija direktive o podzemni vodi (2012). 	– Načrt za gospodarstvo na blagovnih borzah do leta 2050 (leta 2011); <ul style="list-style-type: none"> – pregled zakonodaje o spremljanju TGP in poročanju o njih; – pregled politike EU o kakovosti zraka (2013). 	– Sporočilo o uporabi zemljišč (2014); <ul style="list-style-type: none"> – sporočilo o rabi zemljišč, spremembi namenske rabe zemljišč in gozdarstvu (LULUCF) v zavezah EU v zvezi s spremembami 	– Smernice o najboljši praksi za omejitve, ublažitev ali nadomestitev pozidanosti tal	– Strategija EU o biotski raznovrstnosti 2020 (leta 2011); <ul style="list-style-type: none"> – sporočilo o zeleni infrastrukturi in obnovi (2012); – pobuda „No Net Loss“ (Brez neto izgube) (2015). 	– Reforma skupne pomorske in ribiške politike (leta 2011) [AGRI]; <ul style="list-style-type: none"> – prilagajanje na podnebne spremembe na obali in morju (2012); – modra rast (2013); – celostno upravljanje obalnega območja (2012); – pomorsko prostorsko načrtovanje (2012). 	– Pregled ciljev preprečevanja, ponovne uporabe, recikliranja in odlagališč odpadkov (2014).	– Načrt za Evropo, gospodarno z viri (leta 2011); <ul style="list-style-type: none"> – večletni finančni okvir 2014–2020; – kohezijska politika po letu 2013 (leta 2011) [REGIO]; – akcijski načrt za trajnostno gospodarstvo na ekološki osnovi do leta 2020 (leta 2011); – akcijski načrt za ekološke inovacije (leta 2011); – pobuda EU Horizon 2020 (leta 2011); – pregled direktive o presoji vplivov na okolje. 	

SL

SL